

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ • ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΟΝΟΜΑ

ΤΑΞΗ

ΣΧΟΛΕΙΟ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Χρηματοοικονομική Παιδεία Γυμνασίου

Τετράδιο Εργασιών

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Χρηματοοικονομική Παιδεία Γυμνασίου – Τετράδιο Εργασιών

Συγγραφική Ομάδα Α΄ έκδοσης	Μαρίνα Ανδρέου, Καθηγήτρια Οικονομικών Έλενα Δημητρίου, Καθηγήτρια Οικονομικών
Παροχή εκπαιδευτικού υλικού:	Δρ Ανδρέας Μιλιδώνης, Καθηγητής Χρηματοοικονομικής, Πανεπιστημίου Κύπρου
Επιστημονική Επιτροπή ΚΕΧΑΠ	Δρ Ανδρέας Μιλιδώνης, Καθηγητής Χρηματοοικονομικής, Πανεπιστημίου Κύπρου Δρ Παναγιώτης Ανδρέου, Αναπληρωτής Καθηγητής Χρηματοοικονομικής, Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου Δρ Λεωνίδα Κυριακίδης, Καθηγητής Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης, Πανεπιστημίου Κύπρου
Εποπτεία	Ζιαννέτ Καλακουτή Χατζηιωσήφ, Επιθεωρήτρια Οικονομικών Μαθημάτων
Αναθεώρηση και επιμέλεια Β΄ έκδοσης	Μαρίνα Ανδρέου, Καθηγήτρια Οικονομικών
Συνεργάστηκαν στην επιμέλεια υλικού	Έλενα Δημητρίου, Καθηγήτρια Οικονομικών Καθηγήτριες Οικονομικών που υλοποίησαν το πρόγραμμα χρηματοοικονομικής παιδείας στη Γ΄ Γυμνασίου: Άντρη Αναστασίου, Σαλώμη Δημητρίου, Αλεξία Κουμπάρου, Μαριάννα Μουρούζη
Γλωσσική επιμέλεια	Βέρα Ιωάννου, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων
Σχεδιασμός εξωφύλλου	Θεόδωρος Κακουλλής, Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων
Συντονισμός έκδοσης	Πέτρος Γεωργιάδης, Συντονιστής Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων

Α΄ έκδοση 2024

Ανατύπωση 2025 (με μικροδιορθώσεις)

Εκτύπωση: GLDT PRINTING AND TRADING AGENTS LTD

ISBN: 978-9963-54-374-9

© ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Σημείωση: Η μορφοποίηση και ηλεκτρονική σελίδωση του βιβλίου, έγινε με τη χρήση της ιστοσελίδας www.canva.com

Στο εξώφυλλο χρησιμοποιήθηκε ανακυκλωμένο χαρτί σε ποσοστό τουλάχιστον 50%, προερχόμενο από διαχείριση απορριμμάτων χαρτιού. Το υπόλοιπο ποσοστό προέρχεται από υπεύθυνη διαχείριση δασών.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η έκδοση του διδακτικού εγχειριδίου αποτελεί προσπάθεια του Υπουργείου Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας για την προώθηση της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης, σε μαθητές και μαθήτριες του Γυμνασίου. Το περιεχόμενο του εγχειριδίου προσεγγίζει τη μάθηση μέσω της πρακτικής εφαρμογής και της εμπλοκής των μαθητών και μαθητριών σε δραστηριότητες, με στόχο την ενεργό μάθηση σε βασικές χρηματοοικονομικές γνώσεις.

Η μέθοδος που έχει επιλεγεί για την εισαγωγή χρηματοοικονομικής παιδείας στη Μέση Εκπαίδευση, στο παρόν στάδιο, αφορά σε παρεμβατικό πρόγραμμα εκπαίδευσης τριών ή έξι διδακτικών περιόδων.

Στόχος του προγράμματος είναι η ενδυνάμωση των νέων με χρηματοοικονομικές δεξιότητες με σκοπό να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τα προσωπικά ή οικογενειακά τους χρηματοοικονομικά, για να είναι σε θέση να βελτιώσουν τη χρηματοοικονομική τους ευημερία.

Για την αποτελεσματική υλοποίηση του προγράμματος επιλέγηκαν τρεις σημαντικές ενότητες που καλύπτουν βασικές χρηματοοικονομικές γνώσεις και δεξιότητες για μαθητές και μαθήτριες. Οι ενότητες περιλαμβάνουν θέματα προσωπικού προϋπολογισμού, αποταμίευσης και δανεισμού.

Διεθνείς και εθνικές μελέτες έχουν υποδείξει ότι, η επαρκής γνώση χρηματοοικονομικών εννοιών, όσο και η ικανότητα αξιοποίησής τους, αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο στη λήψη ορθών χρηματοοικονομικών αποφάσεων. Ευελπιστώ ότι η εκπαίδευση σε βασικές χρηματοοικονομικές έννοιες θα συμβάλει σημαντικά στην κατανόηση της χρηματοοικονομικής πραγματικότητας και θα βοηθήσει τους μαθητές και μαθήτριες να αναπτύξουν από νεαρή ηλικία την κατάλληλη στάση χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και κουλτούρας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες απευθύνω προς τον Δρ. Ανδρέα Μιλιδώνη που παρέχει το υλικό του μαθήματος που ανέπτυξε για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ευχαριστίες απευθύνω επίσης προς τη συγγραφική ομάδα, την Επιστημονική Επιτροπή ΚΕΧΑΠ Δρα Ανδρέα Μιλιδώνη, Δρα Παναγιώτη Ανδρέου και Δρα Λεωνίδα Κυριακίδη και την Επιθεωρήτρια Οικονομικών μαθημάτων κυρία Ζιαννέτ Χατζηιωσήφ για την επιμέλεια έκδοσης του εγχειριδίου.

Δρ Νικόλας Γιασουμή
Διευθυντής Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ενότητα	Τίτλος	Σελίδα
1	Προσωπικός Προϋπολογισμός	7
2	Αποταμίευση	13
3	Δανεισμός	20
	Βιβλιογραφία	32

Ελένη, τα χρήματα είναι
όπως το αυτοκίνητο.

Τι εννοείς;;;

Να, όπως το αυτοκίνητο μάς μεταφέρει από το ένα
σημείο στο άλλο έτσι και τα χρήματα μάς
μεταφέρουν από μια κατάσταση σε μια άλλη.
Δηλαδή από μια κατάσταση που δεν έχεις, για
παράδειγμα, παπούτσια σε μεταφέρουν σε μια
κατάσταση που έχεις παπούτσια.

Ωραία παρομοίωση Αντρέι!
Αλλά τι θέλεις να μου πεις;

Απλά σκεφτόμουν, για να οδηγήσουμε
αυτοκίνητο χρειαζόμαστε μαθήματα
οδήγησης, για να διαχειριζόμαστε ορθά
τα χρήματά μας δεν θα έπρεπε να
παρακολουθήσουμε κάποια
μαθήματα;

Έχεις δίκαιο γιατί και η οδήγηση
χωρίς δίπλωμα οδήγησης και η
διαχείριση χρημάτων χωρίς τις
βασικές χρηματοοικονομικές
γνώσεις, μπορούν να σε
οδηγήσουν σε πολύ άσχημες
καταστάσεις....

Αντιθέτως, ευσυνειδητη χρήση
τόσο του χρήματος αλλά και του
αυτοκινήτου, μπορούν να μας
οδηγήσουν στη χρηματοοικονομική
μας ευημερία και στον προορισμό
μας με χαμόγελο και ασφάλεια!

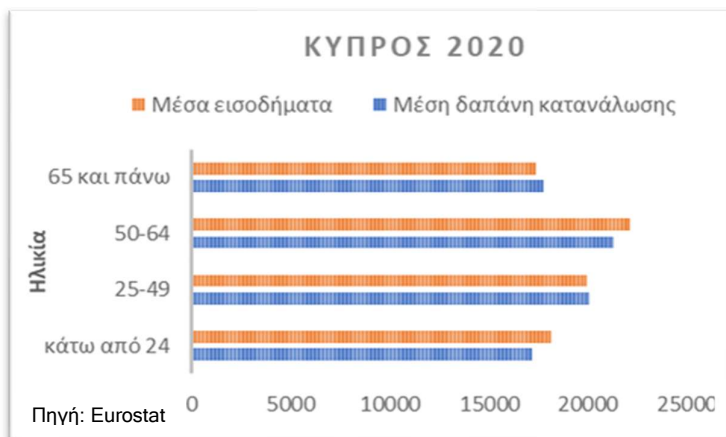

Τι είναι πλούτος!

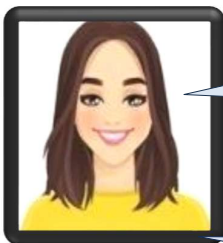
Ο οικονομικός πλούτος μπορεί να κάνει τη ζωή μας ευκολότερη. Η δυνατότητα κάλυψης βασικών αναγκών χωρίς ανησυχία προσφέρει ασφάλεια. Η δυνατότητα εκπαίδευσης, η πρόσβαση σε ποιοτική υγειονομική περίθαλψη και ο εμπλουτισμός της ζωής με δραστηριότητες αναψυχής και ταξίδια προσφέρουν ποιότητα.

Ωστόσο, ο οικονομικός πλούτος δεν λύνει όλα τα προβλήματα. Η αληθινή ευτυχία και ολοκλήρωση του ατόμου προέρχεται από βαθύτερες πηγές, όπως οι σχέσεις, η προσωπική ανάπτυξη και η εσωτερική γαλήνη. **Ο πραγματικός πλούτος της ζωής μας καθορίζεται από την ικανότητά μας να κάνουμε συνειδητές επιλογές, να αναγνωρίζουμε την αξία του αρκετού, να απολαμβάνουμε τη ζωή, να κοιτάμε προς τα μέσα και να εκτιμούμε τις εμπειρίες μας.**

Με βάση το γράφημα:

- σε ποιες ηλικίες μπορεί ένα άτομο να αποταμιεύσει χρήματα;
- σε ποιες ηλικίες ένα άτομο δεν έχει επαρκή εισόδημα για να καλύπτει τις καταναλωτικές του ανάγκες;

Μετά τα 65, όταν κάποιος σταματά να εργάζεται, από πού έχει εισόδημα;

Κυρίως από τη σύνταξη που λαμβάνει μέσω του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Τι είναι αυτό το Ταμείο;

Είναι ένα υποχρεωτικό σύστημα στο οποίο όλοι οι εργαζόμενοι συνεισφέρουν ανάλογα με το εισόδημά τους και, όταν συνταξιοδοτηθούν, λαμβάνουν σύνταξη ανάλογη των εισφορών τους.

Η σύνταξη αυτή επαρκεί για να ζήσει κανείς αξιοπρεπώς; Και πόσα χρόνια ζει κατά μέσο όρο κάποιος μετά τα 65;

Δυστυχώς όχι. Η σύνταξη συνήθως δεν καλύπτει όλες τις ανάγκες και το προσδόκιμο ζωής είναι περίπου 20 χρόνια.

Ωχ... αυτό ακούγεται ανησυχητικό!!

Ενότητα 1

Προσωπικός προϋπολογισμός

Ανάγκες

Επιθυμίες

Ιεράρχηση

Προσωπικός
προϋπολογισμός

ΓΝΩΡΙΖΑΤΕ ΟΤΙ ...

Ως άνθρωποι έχουμε απεριόριστες ανάγκες και επιθυμίες και εργαζόμαστε ώστε να αποκτήσουμε τα αγαθά και τις υπηρεσίες για την ικανοποίησή τους.

➤ **Ανάγκες** είναι όλα όσα χρειαζόμαστε για να ζήσουμε με αξιοπρέπεια και να εξελιχθούμε.

➤ **Επιθυμίες** είναι όσα θα θέλαμε να είχαμε αλλά δεν μας είναι απολύτως απαραίτητα για να επιβιώσουμε. Ο διαχωρισμός των δύο εννοιών θα μας βοηθήσει στην καλύτερη και πιο συνετή χρήση των χρημάτων μας. Οι ανάγκες πρέπει να ιεραρχούνται.

➤ **Ιεράρχηση** είναι η ικανοποίηση των αναγκών ανάλογα με την αναγκαιότητά τους. Κάθε άνθρωπος έχει διαφορετικές ανάγκες.

➤ Για να μπορούμε να ικανοποιήσουμε όσο το δυνατόν περισσότερες ανάγκες μας είναι χρήσιμη η ετοιμασία **προσωπικού προϋπολογισμού**. Η ετοιμασία μηνιαίου προσωπικού προϋπολογισμού είναι σημαντική διαδικασία. Καταγράφοντας τα έσοδα και έξοδα σε μηνιαία βάση μπορείς να έχεις καλύτερη διαχείριση των οικονομικών σου. Τα έσοδα και τα έξοδα μπορεί να είναι σταθερά και κυμαινόμενα (μεταβλητά).

Όλα τα προϊόντα και οι υπηρεσίες για να παραχθούν κοστίζουν. Υπάρχουν τα αγαθά, όπως τα τρόφιμα, τα έπιπλα, οι υπηρεσίες του οδοντίατρου κ.λπ., για τα οποία πληρώνεις όταν τα αγοράζεις. Υπάρχουν και τα δημόσια αγαθά, που παρέχονται από το κράτος, όπως το δημόσιο σχολείο, το δημόσιο νοσοκομείο, οι υπηρεσίες της πυροσβεστικής, κ.λπ. για τα οποία τα νοικοκυριά πληρώνουν μέσα από φόρους.

1^η Δραστηριότητα

1

Αν είχες €200 διαθέσιμα για το επόμενο εικοσιτετράωρο με ποια σειρά θα ικανοποιούσες τα πιο κάτω. Να αριθμήσετε με 1 το πιο σημαντικό και 6 το λιγότερο σημαντικό.

..... τρόφιμα ηλεκτρονικό παιχνίδι μετακινήσεις
..... δώρο σε ένα φίλο διαμονή συλλεκτική μπλούζα

2

Η Άννα ετοιμάζοντας τη λίστα με τις ανάγκες και τις επιθυμίες της έχει κάνει **δύο λάθη**. Να εντοπίσετε και να υπογραμμίσετε τα λάθη στις πιο κάτω λίστες:

Ανάγκες:

- χειμερινές μπότες
- επώνυμα παπούτσια, σακάκι
- καθημερινό σνακ για το σχολείο

Επιθυμίες:

- πιο πρόσφατο μοντέλο κινητού
- ραντεβού στο γιατρό
- μπλουζάκι από το αγαπημένο μου συγκρότημα

3

Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση.

Ποια από τις παρακάτω ενέργειες είναι επιθυμία και όχι ανάγκη;

- α. Αγορά τροφίμων για καθημερινή διατροφή
- β. Αγορά ενός καινούργιου γούνινου παλτού
- γ. Πληρωμή ιατρικής υπηρεσίας
- δ. Πληρωμή ηλεκτρισμού

4

Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση.

Ποια από τις παρακάτω περιπτώσεις είναι παράδειγμα ανάγκης;

- α. Αγορά ενός νέου κινητού τηλεφώνου
- β. Πληρωμή ενοικίου στέγασης
- γ. Διάθεση χρημάτων για ταξίδι αναψυχής
- δ. Αγορά επώνυμων ρούχων

Εσοδα:

Είναι τα χρήματα που αποκτά ένα άτομο από την εργασία του ή από άλλες πηγές, όπως ενοίκια, τόκοι κ.λπ.

Εξοδα:

Είναι τα χρήματα που ξοδεύει ένα άτομο για κάλυψη των προσωπικών του αναγκών και υποχρεώσεων.

5

Ο κύριος Πέτρος σκοπεύει τον Δεκέμβριο να επισκεφθεί την αδελφή του που διαμένει μόνιμα στην Ισπανία. Για να το πετύχει αυτό πρέπει να κάνει κάποιες εξοικονομήσεις για τους επόμενους πέντε μήνες. Πιο κάτω είναι μια λίστα με τα έξοδα που αναμένει να έχει ο κύριος Πέτρος το επόμενο διάστημα.

Να σημειώσετε ✓ στα έξοδα που πιστεύετε ότι θα μπορούσε να αποφύγει ο κ. Πέτρος για να πετύχει τον σκοπό του.

- ☐ Νέο κινητό τηλέφωνο
- ☐ Ραντεβού στον οφθαλμίατρο
- ☐ Μηνιαία έξοδος για φαγητό με φίλους
- ☐ Μηνιαίο ενοίκιο
- ☐ Συνδρομή στο γυμναστήριο
- ☐ Εισιτήρια για αγώνες ποδοσφαίρου
- ☐ Καινούργια παπούτσια για τη δουλειά
- ☐ Καθημερινό πρωινό στην καφετέρια

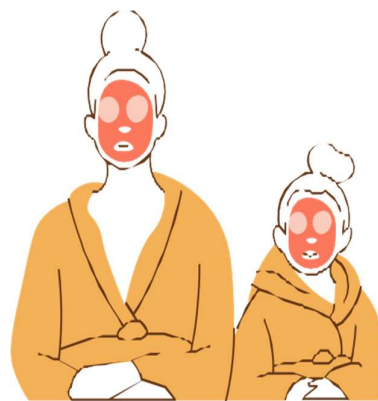

6

Η Μάρθα μένει με τη δεκατριάχρονη κόρη της, Ντίνα, και το καθαρό μηνιαίο εισόδημά της είναι €1.800. Πιο κάτω αναφέρονται κάποιες οικονομικές αποφάσεις που πρέπει να πάρει.

Βοηθήστε τη Μάρθα και τη Ντίνα να διαχειριστούν σωστά τα οικονομικά της οικογένειάς τους βάζοντας ✓ στις αποφάσεις που πιστεύετε είναι ορθές.

- ☐ Η Μάρθα θα ήθελε να ταξιδέψει στη Νορβηγία με τις φίλες της τον επόμενο μήνα για να παρακολουθήσει συναυλία του αγαπημένου της συγκροτήματος. Το συνολικό κόστος του ταξιδιού ανέρχεται στα €750. Σκέφτεται να καλύψει αυτό το ποσό από τον επόμενο μισθό της.
- ☐ Η Ντίνα θα ήθελε να παρακαθήσει σε εξετάσεις γαλλικής γλώσσας και το κόστος τους ανέρχεται στα €80.
- ☐ Η Μάρθα θα ήθελε σε τέσσερα περίπου χρόνια να αλλάξει το αυτοκίνητό της και για το σκοπό αυτό αποταμιεύει το 10% του εισοδήματός της.
- ☐ Η Ντίνα θα ήθελε να συμμετέχει σε σχολική εκδρομή στην Αθήνα σε οκτώ μήνες. Για τον σκοπό αυτό αποταμιεύουν κάθε μήνα €90 από το εισόδημα της Μάρθας.

Είναι καλύτερα να δημιουργήσουμε πρώτα ένα **ταμείο έκτακτης ανάγκης** πριν ετοιμάσουμε τον μηνιαίο προσωπικό μας προϋπολογισμό. Το ταμείο αυτό μας βοηθά να καλύψουμε ξαφνικά και απρόβλεπτα έξοδα, όπως για παράδειγμα αν χαλάσει το αυτοκίνητό μας ή αν χρειαστούμε χρήματα για λόγους υγείας.

Αντίθετα, ο προϋπολογισμός αφορά τα σταθερά και προγραμματισμένα έξοδα που έχουμε κάθε μήνα, όπως ενοίκιο, οι λογαριασμοί ή τα ψώνια.

Αν έχουμε πρώτα ένα ταμείο για έκτακτες ανάγκες, μπορούμε να διαχειριστούμε καλύτερα τα οικονομικά μας και να μην ανατρέπεται το πλάνο μας όταν προκύπτει κάτι απρόοπτο.

2^η Δραστηριότητα

1

Ο Γιώργος είναι φοιτητής νοσηλευτικής και δύο απογεύματα κάθε εβδομάδα βοηθάει τον πατέρα του στο κατάστημα ρούχων που έχει. Ως ανταμοιβή ο πατέρας του του δίνει €50 για κάθε απόγευμα που εργάζεται. Ο Γιώργος πηγαίνει στο κατάστημα του πατέρα του όταν δεν έχει απογευματινά μαθήματα στη σχολή του, δηλαδή κάθε Τρίτη και Πέμπτη. Πρόσθετα, κάθε Σάββατο εργάζεται ως συνοδός σε εκδρομές και πεζοπορίες και αμείβεται με €200 κάθε φορά. Στις 12 Νοεμβρίου έχει τα γενέθλιά του και ο παππούς Γιώργος του έδωσε δώρο €150.

Πιο κάτω δίνεται το ημερολόγιο του μήνα Νοέμβρη. Να υπολογίσετε τα εισοδήματα του Γιώργου για τον Νοέμβριο.

NOΕΜΒΡΙΟΣ 						
Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Σταθερά Έξοδα: είναι τα έξοδα τα οποία καταβάλλονται σε τακτική βάση (π.χ. μηνιαία, ετήσια) ανεξαρτήτως των εισοδηματικών συνθηκών του ατόμου, όπως το ενοίκιο και οι δόσεις δανείων. Αυτά τα έξοδα δεν επηρεάζονται από τις καθημερινές καταναλωτικές επιλογές του ατόμου και οφείλει να τις καλύπτει σε τακτική βάση.

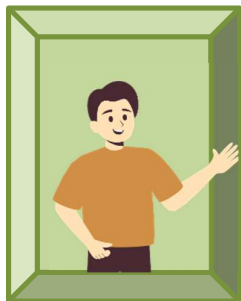
Μεταβλητά Έξοδα: είναι τα έξοδα που διαφέρουν από μήνα σε μήνα, ανάλογα με τις καταναλωτικές συνήθειες, τις ανάγκες και τις οικονομικές συνθήκες του ατόμου, όπως διατροφή, ρούχα, δώρα.

2

Ο Άλεξ και η Σάρα έχουν ετοιμάσει μία λίστα με τα μηνιαία οικογενειακά τους έξοδα. Να γράψετε **Σ** δίπλα από τα σταθερά έξοδα και **Μ** δίπλα από τα μεταβλητά έξοδα.

Μηνιαία Έξοδα	
Δόση στεγαστικού δανείου	☐ ☐
Δόση δανείου αυτοκινήτου	☐ ☐
Ασφάλιστρα	☐ ☐
Τρόφιμα	☐ ☐
Ρούχα/Παπούτσια	☐ ☐
Μεταφορικά	☐ ☐
Τηλεπικοινωνίες	☐ ☐
Λογαριασμοί νερού και ηλεκτρισμού	☐ ☐
Δώρα και κοινωνικές εκδηλώσεις	☐ ☐
Ενοίκιο στέγασης	☐ ☐
Προσωπικά έξοδα	☐ ☐
Έξοδα ψυχαγωγίας (σινεμά, βιβλία, κ.λπ.)	☐ ☐
Συνδρομή γυμναστηρίου	☐ ☐
Χαρτζιλίκι παιδιών	☐ ☐

3

Ο Στυλιανός είναι φοιτητής ξενοδοχειακής σχολής και έχει την επιθυμία να παρακολουθήσει μαθήματα κιθάρας. Το κόστος των διδασκτρων για το πρώτο έτος είναι €400 και θέλοντας να εξασφαλίσει μόνος του τα χρήματα αυτά, χωρίς να επιβαρύνει τον οικογενειακό προϋπολογισμό, αποφασίζει να εργαστεί κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Για τον σκοπό αυτό, εργάζεται από τον Ιούνιο μέχρι τον Αύγουστο στο ξενοδοχείο «Δροσιά» στο Τρόοδος.

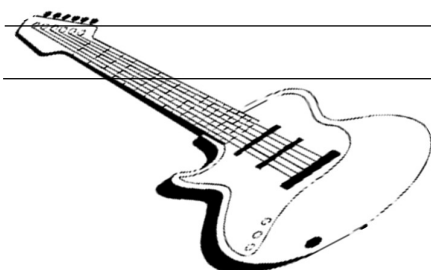
Για το διάστημα που εργάζεται στο ξενοδοχείο ενοικιάζει σε διπλανό χωριό, ένα δωμάτιο για να μένει. Ο μηνιαίος μισθός του Στυλιανού είναι €850 καθαρά ενώ για τους μήνες Ιούνιο και Αύγουστο θα πάρει επιπλέον €100 και €80, αντίστοιχα, για υπερωρίες.

Για το δωμάτιο που ενοικιάζει ο Στυλιανός πληρώνει €150 τον μήνα και για τηλέφωνο €40 κάθε μήνα. Ξοδεύει περίπου €235 κάθε μήνα για φαγητό. Δεν έχει καθόλου έξοδα μετακίνησης, καθώς χρησιμοποιεί το ποδήλάτό του για να πηγαινοέρχεται στο ξενοδοχείο. Ξοδεύει επίσης, μηνιαία, €155 για προσωπικά έξοδα και €100 για ψυχαγωγία.

Να συντάξετε τον προϋπολογισμό του Στυλιανού για τον μήνα Ιούνιο.

Προϋπολογισμός Στυλιανού για τον μήνα Ιούνιο			
Έσοδα	€	Έξοδα	€
Σύνολο Εσόδων		Σύνολο Εξόδων	
Υπόλοιπο Ιουνίου =			

Να υπολογίσετε αν ο Στυλιανός μπορεί να εξασφαλίσει τα διδάκτρα της κιθάρας για τον πρώτο χρόνο, αν εργάζεται κατά τη διάρκεια των τριών μηνών του καλοκαιριού (Ιούνιο, Ιούλιο και Αύγουστο).

4

Ο Ντάνιελ ξοδεύει €7 κάθε εβδομάδα για την αναβάθμιση του χαρακτήρα του σε ένα ηλεκτρονικό παιχνίδι.

- α) Πόσα χρήματα θα ξοδέψει ο Ντάνιελ σε δύο χρόνια για την αναβάθμιση αυτή (1 έτος=52 εβδομάδες);
- β) Ποιο είναι το συμπέρασμά σας σχετικά με το συγκεκριμένο έξοδο;

5

Προϋπολογισμός για τον μήνα			
Έσοδα	€	Έξοδα	€
Σύνολο Εσόδων		Σύνολο Εξόδων	
Υπόλοιπο =			

Ενότητα 2

Αποταμίευση

Αποταμίευση

Τράπεζα

Τόκος

Ανατοκισμός

ΓΝΩΡΙΖΑΤΕ ΟΤΙ...

➤ Η **αποταμίευση** είναι το μέρος του εισοδήματος που δεν καταναλώνεται. Λόγω του ότι η αποταμίευση απαιτεί πειθαρχία και συστηματικότητα πρέπει να προηγείται της κατανάλωσης.

Έστω και μια μικρή αποταμίευση σε περίοδο οικονομικής στενότητας έχει σημαντική αξία σε βάθος χρόνου. Αυτό βοηθά στην πραγματοποίηση μελλοντικών στόχων και στην κάλυψη αναγκών διαβίωσης μετά τη συνταξιοδότηση.

Η αποταμίευση σε τραπεζικά ιδρύματα εκτός από ασφάλεια έναντι των κλοπών, μας δίνει τη δυνατότητα να αυξήσουμε τα χρήματά μας.

➤ Η **τράπεζα** μαζεύει χρήματα από καταθέτες δίνοντάς τους ως αντάλλαγμα ένα ποσοστό επί των καταθέσεών τους (**καταθετικό τόκο**) και μετά τα δανείζει σε άλλα άτομα με υψηλότερο επιτόκιο. Όταν τα χρήματα αποταμιεύονται στην τράπεζα πάνω από έναν χρόνο, τότε το επιτόκιο που κερδίζεται τη μια χρονιά ξανατοκίζεται και αυτό λέγεται **ανατοκισμός**.

Όσο νωρίτερα ξεκινήσει κάποιος να αποταμιεύει,* τόσο το καλύτερο. Για να έχει ένα επαρκές εισόδημα μετά την ηλικία των 65 ετών, ένα άτομο που εργάζεται στον ιδιωτικό τομέα στην Κύπρο χρειάζεται να αποταμιεύει, κάθε μήνα το 1/6 του ακαθάριστου εισοδήματός του, από την πρώτη του εργοδότηση (περίπου στην ηλικία των 20-25) έως την συνταξιοδότηση (65 ετών). Η ιδανική ηλικία για να ξεκινήσει κάποιος να αποταμιεύει είναι όταν αρχίσει να έχει το δικό του εισόδημα. Τότε έχει ξαφνικά περισσότερα χρήματα από πριν, κάτι που αποτελεί μια εξαιρετική ευκαιρία για αποταμίευση, πριν συνηθίσει να ξοδεύει όλο το διαθέσιμο ποσό.

Αν η αποταμίευση δεν ξεκινήσει στην ηλικία των 20-25 χρονών, τότε το άτομο θα χρειαστεί να αποταμιεύει μεγαλύτερο ποσοστό του εισοδήματός του σε μεταγενέστερο στάδιο. Για παράδειγμα, αν αρχίσει να αποταμιεύει στα 40, θα πρέπει να αποταμιεύει περίπου το 1/4 του μηνιαίου εισοδήματός του για να πετύχει επαρκές εισόδημα στη συνταξιοδότηση.

**Αποταμίευση θεωρείται και η αγορά περιουσιακών στοιχείων (π.χ. κατοικία) τα οποία μπορούν να ρευστοποιηθούν (δηλαδή, να μετατραπούν σε χρήμα) μετά τη συνταξιοδότηση.*

Αποταμίευση

Ξεκίνα την αποταμίευση σήμερα!!!!

Μια κατάθεση €1.000 στην τράπεζα με επιτόκιο 3% σε έναν χρόνο θα σου δώσει τόκο €30. Δηλαδή θα έχεις συνολικά €1.030.

Και τι γίνεται τα επόμενα χρόνια;

Τον δεύτερο χρόνο η κατάθεση €1.030 θα δώσει τόκο €30,90. Δηλαδή θα έχεις συνολικά τον δεύτερο χρόνο €1.060,90.

Τα €0,90 είναι το αποτέλεσμα του **ανατοκισμού**, δηλαδή είναι οι τόκοι των τόκων του πρώτου χρόνου. Αυτό σε βάθος χρόνου έχει μεγάλη αξία.

Τα επόμενα 10 χρόνια η κατάθεση των €1.000 θα αυξάνεται όπως φαίνεται στον πίνακα πιο κάτω:

$$\text{Τόκος} = \text{Κεφάλαιο} \times \text{Επιτόκιο} \times \text{Χρόνος}$$

Βάλε έναν στόχο και άρχισε να αποταμιεύεις!

€50 σε ένα μήνα!!!

€3	€1	€2	€4	€1	€1	€2
€1	€1	€1	€1	€1	€2	€2
€1	€1	€2	€4	€2	€3	€1
€4	€1	€1	€1	€1	€1	€1
€2	€1					

Έτος	Συνολικό ποσό μετά τον ανατοκισμό
1	€1.030,00
2	€1.060,90
3	€1.092,73
4	€1.125,51
5	€1.159,27
6	€1.194,05
7	€1.229,87
8	€1.266,77
9	€1.304,77
10	€1.343,92

Σύμφωνα με τον φυσικό Άλμπερτ Αϊστάιν:
«Ο ανατοκισμός είναι το όγδοο θαύμα του κόσμου.
Όποιος τον κατανοεί κερδίζει. Όποιος δεν τον κατανοεί τον πληρώνει».

«Σε 6,51% ανήλθε το ποσοστό αποταμιεύσεων των κυπριακών νοικοκυριών το 2022, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Eurostat. Το ποσοστό διαμορφώθηκε κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ανήλθε στο 12,7% του διαθέσιμου εισοδήματος.»

Πηγή: <https://www.stockwatch.com.cy/el/news/noikokiria-mikro-to-pososto-apotamiefsis-stin-kypro> 22/11/23

3^η Δραστηριότητα

1 Να συμπληρώσετε το πιο κάτω σχήμα:

Κατάθεση €100
Καταθετικό επιτόκιο που **καταβάλλεται**
από την τράπεζα 1%
Διάρκεια: 1 έτος

Δάνειο €100
Δανειστικό επιτόκιο που **πληρώνεται**
από τον δανειζόμενο 7%
Διάρκεια: 1 έτος

Αν η τράπεζα αγοράζει και πωλεί χρήμα, ποιο είναι το όφελός της από αυτή τη δραστηριότητα;

2

Ο παππούς Γιώργος πιστεύει ότι ο καλύτερος τρόπος να φυλάξει τα χρήματά του είναι κάτω από το στρώμα του.

«Δεν εμπιστεύομαι σε κανένα τα χρήματά μου» λέει.

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τον παππού Γιώργο και γιατί;

Να σχολιάσετε την εικόνα.

Είναι σημαντικό εμείς ως καταναλωτές να συγκρίνουμε το κόστος των υπηρεσιών που προσφέρουν οι τράπεζες. Για παράδειγμα:

1. Την αξιοπιστία της κάθε τράπεζας (υπάρχουν τοπικοί και διεθνείς δείκτες αξιοπιστίας).
2. Τις ρήτρες (πέναλτι) που μπορεί να υπάρχουν σε καταθετικά προϊόντα σε περίπτωση που θα θέλαμε να μετακινήσουμε καταθέσεις από μια τράπεζα σε άλλη.
3. Την προσφορά ψηφιακών προϊόντων.
4. Τα τέλη που χρεώνουν για συναλλαγές.

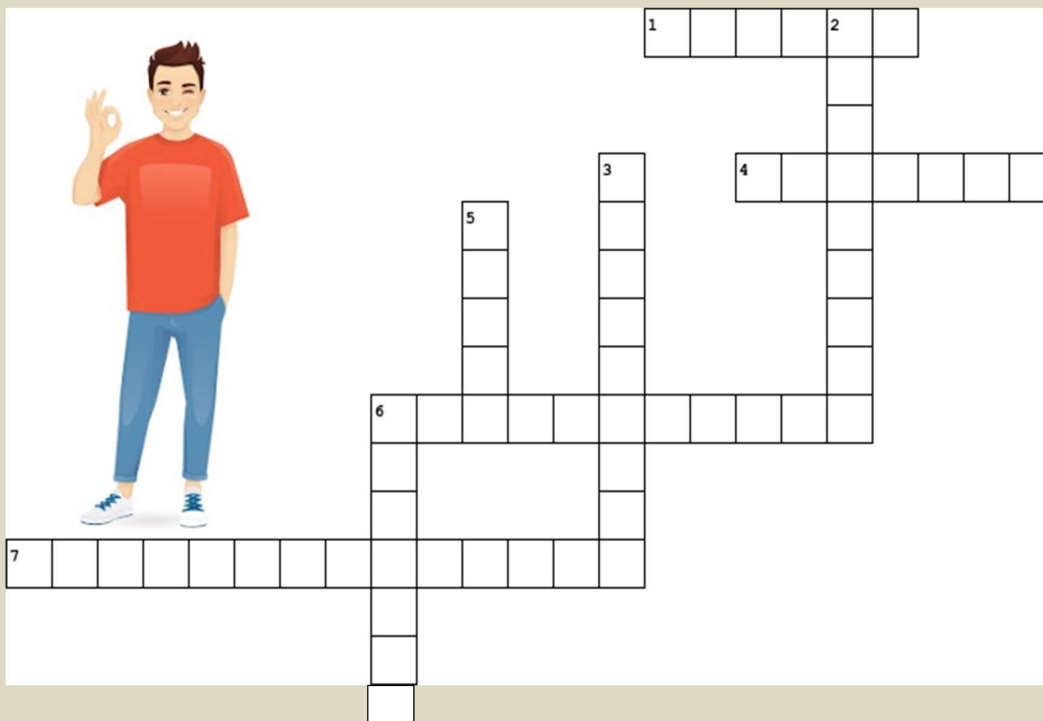
3

Να εξηγήσετε πώς η τράπεζα συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη.

Πηγή: <https://www.philenews.com/kipros/media/article/1405472/kalimera-apo-ton-pin-159/t>

4

Να συμπληρώσετε το πιο κάτω σταυρόλεξο:

Οριζόντια

1. Η τράπεζα δίνει ...
4. Μαζεύει χρήματα από καταθέτες
6. Είναι το μέρος του εισοδήματος που δεν καταναλώνεται
7. Απαραίτητος κάθε μήνα για τη σωστή διαχείριση του οικογενειακού εισοδήματος

Κάθετα

2. Ικανοποίηση των αναγκών ανάλογα με την αναγκαιότητά τους
3. Μπορώ να ζήσω και χωρίς αυτές
5. Η συνδρομή στο γυμναστήριο είναι ένα ...
6. Πρέπει να ικανοποιούνται πρώτες

ΓΝΩΡΙΖΑΤΕ ΟΤΙ...

Τράπεζες:

Ευρωπαϊκή Τράπεζα: Είναι η κεντρική τράπεζα όλων των χωρών που χρησιμοποιούν το ευρώ. Είναι **υπεύθυνη για τη νομισματική πολιτική της ευρωζώνης** (εκδίδει ευρώ, ελέγχει τη σταθερότητα των τιμών, εποπτεύει τις τράπεζες της ευρωζώνης, διασφαλίζει την ομαλή λειτουργία των χρηματοπιστωτικών υποδομών, διασφαλίζει τη χρηματοοικονομική σταθερότητα).

Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου: Ασχολείται με την οικονομική σταθερότητα και ανάπτυξη της χώρας. Ελέγχεται από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα και ελέγχει τις εμπορικές τράπεζες της χώρας. Είναι **δημόσιος οργανισμός, μη κερδοσκοπικός** και δεν μπορεί ένας πολίτης να έχει λογαριασμό σε αυτή την τράπεζα.

Εμπορική Τράπεζα: Είναι μια **κερδοσκοπική ιδιωτική επιχείρηση**. Οι κύριες δραστηριότητές της είναι να δέχεται καταθέσεις και να χορηγεί δάνεια. Ελέγχεται από την Κεντρική Τράπεζα της κάθε χώρας και τους σχετικούς νόμους. Τα κέρδη της προκύπτουν από τις χρεώσεις για τις διάφορες υπηρεσίες και τη διαφορά μεταξύ δανειακού και καταθετικού επιτοκίου.

4^η Δραστηριότητα

1

Η Κάλια κατάθεσε στην τράπεζα €500 την 1^η Ιανουαρίου 2024.

- α) Να υπολογίσετε πόσα χρήματα θα έχει στον λογαριασμό της στο τέλος του 2024, αν το ετήσιο καταθετικό επιτόκιο είναι 3%.

- β) Να υπολογίσετε πόσα χρήματα θα έχει στον λογαριασμό της η Κάλια στο τέλος του 2025, αν δεν έχει καταθέσει άλλο ποσό κατά τη διάρκεια του 2025 και το ετήσιο καταθετικό επιτόκιο εξακολουθεί να είναι 3%.

2

Ο Αντώνης μάζεψε την περασμένη χρονιά από δώρα γενεθλίων, Πάσχα και Χριστουγέννων, €1.200. Θέλει να τα καταθέσει σε τραπεζικό λογαριασμό με καταθετικό επιτόκιο 8%. Ωστόσο, έχει ένα δίλημμα:

- A. να αποσύρει κάθε χρόνο τα χρήματα από τους τόκους
B. να αφήνει τα χρήματα από τους τόκους στον λογαριασμό του.

Ο Αντώνης θα αποσύρει τα χρήματά του από την τράπεζα σε τρία χρόνια. Να υπολογίσετε ποιο θα είναι το παραπάνω όφελος για τον Αντώνη επιλέγοντας το B.

Επιλογή A		Επιλογή B	
ΕΤΟΣ		ΕΤΟΣ	
1	$€1.200 \times 8\% = €96$	1	
2	$€1.200 \times 8\% = €96$	2	
3	$€1.200 \times 8\% = €96$	3	
Συνολικό όφελος €288			

ΓΝΩΡΙΖΑΤΕ ΟΤΙ...

Είδη τραπεζικών λογαριασμών:

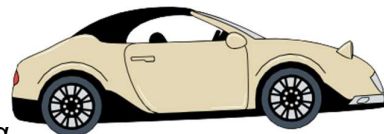
Βασικός Λογαριασμός: παρέχει το δικαίωμα στον πελάτη της τράπεζας να έχει πρόσβαση σε ένα λογαριασμό για να κάνει κατάθεση χρημάτων να δεχθεί πληρωμή ή έμβασμα να πραγματοποιήσει αγορές ή να στείλει έμβασμα σε κάποιον. Επίσης μπορεί να ζητήσει από την τράπεζα την έκδοση χρεωστικής κάρτας συνδεδεμένης με αυτό τον λογαριασμό για αναλήψεις μετρητών από την ATM (Αυτόματη Ταμειακή Μηχανή) και αγορές από καταστήματα. Έχει συνήθως τις χαμηλότερες χρεώσεις.

Αποταμιευτικός Λογαριασμός: προσφέρει ότι και ο βασικός λογαριασμός και επιπλέον τόκο για το ποσό που βρίσκεται αποταμιευμένο σε ορισμένη περίοδο, κάτι που συμφωνείται με την τράπεζα. Όσο μεγαλύτερη είναι η περίοδος αποταμίευσης τόσο μεγαλύτερο είναι το επιτόκιο.

Τρεχούμενος Λογαριασμός: προσφέρει όσα και ο βασικός λογαριασμός και επιπλέον τη δυνατότητα έκδοσης βιβλιαρίου επιταγών και όριο παρατραβήγματος. Παρατραβήγμα είναι όταν παίρνεις περισσότερα χρήματα από τον τραπεζικό σου λογαριασμό απ' όσα έχεις μέσα. Είναι ένα δάνειο από την τράπεζα και συνήθως επιβαρύνεται με υψηλό επιτόκιο.

3

Η Ελπίδα από 18 χρονών αποταμιεύει **κάθε χρόνο €2.000** στον τραπεζικό λογαριασμό της. Το ετήσιο καταθετικό επιτόκιο ήταν σταθερό για όλα τα χρόνια 4%. Μετά από έξι χρόνια η Ελπίδα θέλει να αγοράσει το πρώτο της αυτοκίνητο.

Με τη βοήθεια του πιο κάτω πίνακα να υπολογίσετε:

- το συνολικό ποσό των καταθέσεων της Ελπίδας για τα έξι χρόνια.
- το συνολικό ποσό των τόκων που θα πάρει η Ελπίδα για τα έξι χρόνια καταθέσεων.
- το συνολικό ποσό που θα έχει η Ελπίδα στον τραπεζικό λογαριασμό της στο τέλος του έκτου έτους.

Έτος	Αρχικό Ποσό Έτους (€)	Κατάθεση (€)	Τόκος (€)	Συνολικό ποσό τέλος του έτους (€)
1	0	2.000	$2.000 \times 4\% = 80$	2.080
2	2.080	2.000	$(2.080+2.000) \times 4\% = 163,20$	$4.080 + 163,20 = 4.243,20$
3	4.243,20	2.000	$(4.243,20+2.000) \times 4\% = 249,72$	$6.243,20 + 249,72 = 6.492,92$
4	6.492,92	2.000	$(6.492,92+2.000) \times 4\% = 339,72$	$8.492,92 + 339,72 = 8.832,64$
5	8.832,64	2.000	$(8.832,64+2.000) \times 4\% = 433,31$	$10.832,64+433,31=11.265,95$
6	11.265,95	2.000	$(11.265,95+2.000) \times 4\% = 530,64$	
				

4

Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση.
Ποιος είναι ο κύριος σκοπός της αποταμίευσης;

- Να αυξήσει τα έξοδα για κατανάλωση
- Να δημιουργήσει χρηματικά αποθέματα για μελλοντικές ανάγκες
- Να χρησιμοποιηθεί για την αποπληρωμή δανείων
- Να χρησιμοποιηθεί για την αγορά πολυτελών αγαθών

5

Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση.
Ποια από τις παρακάτω ενέργειες συνιστά ορθολογική στρατηγική για αποταμίευση;

- Να αγοράζετε ακριβά προϊόντα σε προσφορά, ακόμη κι αν δεν τα χρειάζεστε
- Να αρχίσετε αποταμίευση όταν παρουσιαστεί κάποια ανάγκη
- Να ξοδεύετε το σύνολο των εισοδημάτων σας για ταξίδια και ψυχαγωγία
- Να αποταμιεύετε και μετά να καταναλώνετε

Ο Απόστολος είναι 25 χρονών και μόλις ξεκίνησε να εργάζεται. Ο πατέρας του τον συμβούλεψε όπως αρχίσει από τώρα να αποταμιεύει ένα ποσό* για τη μελλοντική του συνταξιοδότηση. Ο Απόστολος, ωστόσο νιώθει ότι αυτό το στάδιο της ζωής του είναι ακόμα πολύ μακριά.

- α) Αν η ηλικία συνταξιοδότησης στην Κύπρο είναι τα 65 έτη πόσα χρόνια θα εργάζεται ο Απόστολος μέχρι τη συνταξιοδότησή του;
- β) Αν η σύνταξη που δίνεται από το κράτος μετά τα 65 έτη είναι το 45% του τελευταίου μισθού, πόσο θα είναι το ποσό της σύνταξης του Απόστολου αν ο αναμενόμενος τελευταίος του μηνιαίος μισθός είναι €4.000;
- γ) Πόσα χρήματα θα πρέπει να καλύπτει ο Απόστολος κάθε μήνα από τις δικές του αποταμιεύσεις για να μπορεί να έχει μηνιαία €2.500 για τις ανάγκες του μετά τη συνταξιοδότηση;
- δ) Πόσα χρήματα θα πρέπει να έχει αποταμιεύσει ο Απόστολος μέχρι την ηλικία των 65 αν η αναμενόμενη διάρκεια ζωής μετά τη συνταξιοδότηση είναι 20 χρόνια;
- ε) Να υπολογίσετε πόσα χρήματα θα πρέπει να αποταμιεύει κάθε μήνα ο Απόστολος ξεκινώντας από σήμερα μέχρι τη συνταξιοδότησή του (με μηδενικό επιτόκιο).
- στ) Με τη βοήθεια της ιστοσελίδας <https://www.bankrate.com/banking/savings/saving-goals-calculator/> να υπολογίσετε πόσα χρήματα θα πρέπει να αποταμιεύει κάθε μήνα ο Απόστολος ξεκινώντας από σήμερα μέχρι τη συνταξιοδότησή του, αν το επιτόκιο είναι 3%.

**Για την επίλυση της άσκησης δεν λαμβάνονται υπόψη ο πληθωρισμός, αλλαγές στα επιτόκια και οι χρεώσεις των τραπεζών.*

ΓΝΩΡΙΖΑΤΕ ΟΤΙ...

Σύστημα Εγγύησης των Καταθέσεων (ΣΕΚ):

Σκοπός του ΣΕΚ:

1. Η καταβολή αποζημίωσης στους καταθέτες τράπεζας όταν αυτή δεν είναι σε θέση να τις αποπληρώσει.
2. Η χρηματοδότηση μέτρων εξυγίανσης τράπεζας, υπό προϋποθέσεις.

Επίπεδο κάλυψης:

- Οι καταθέτες καλύπτονται ανά καταθέτη ανά τράπεζα.
- Μέχρι €100.000 για το σύνολο των καταθέσεων ενός προσώπου στην ίδια τράπεζα μετά τον συμψηφισμό με υπόλοιπα δάνεια.
- Μέχρι €300.000 για περίοδο 12 μηνών για πρόσκαιρα υψηλά υπόλοιπα (π.χ. καταθέσεις γάμου, πώληση ακινήτου, εφάπαξ, ασφαλιστική αποζημίωση).
- Για καταθέτες φυσικά ή νομικά πρόσωπα (Για περισσότερες πληροφορίες δείτε σελ.29.)

Ενότητα 3

Δανεισμός

Δάνειο

Είδη δανείων

Τόκος

Πιστωτική κάρτα

Χρηματοοικονομική ανεξαρτησία

Σε κάποιες περιπτώσεις η αγορά ενός αγαθού απαιτεί ένα χρηματικό ποσό που μπορεί να μην το έχουμε τώρα αλλά θα μπορούμε να το έχουμε στο μέλλον. Για τον σκοπό αυτό δανειζόμαστε χρήματα.

➤ **Δάνειο** είναι μια συμφωνία μεταξύ δανειστή και δανειολήπτη. Ο δανειολήπτης λαμβάνει ένα χρηματικό ποσό από τον δανειστή με την υποχρέωση να του το επιστρέψει μετά από ορισμένο χρονικό διάστημα, συνήθως με τόκο.

➤ Ο **δανειστικός τόκος** είναι η χρηματική επιβάρυνση που επιβάλλει ο δανειστής για την υπηρεσία που προσφέρει στον δανειολήπτη και υπολογίζεται ως ποσοστό (επιτόκιο) στο χρηματικό ποσό του δανείου.

➤ Υπάρχουν διάφορα **είδη δανείων** ανάλογα με τον σκοπό που θα εξυπηρετήσουν, όπως στεγαστικό δάνειο, φοιτητικό δάνειο, προσωπικό, αυτοκινήτου, επιχειρηματικό, κ.λπ.

➤ Η **πιστωτική κάρτα** αποτελεί είδος δανείου με συνήθως υψηλό επιτόκιο. Ο κάτοχός της πραγματοποιεί αγορές ή αναλήψεις χρημάτων μέχρι ένα προκαθορισμένο πιστωτικό όριο, με την υποχρέωση να εξοφλήσει το ποσό που έχει χρησιμοποιήσει σε μεταγενέστερο χρόνο.

➤ Ο υπερβολικός δανεισμός ενέχει τον κίνδυνο πτώχευσης του ατόμου γι' αυτό και απαιτείται συνετή διαχείριση ώστε το άτομο να είναι **χρηματοοικονομικά ανεξάρτητο**.

ΓΝΩΡΙΖΑΤΕ ΟΤΙ ...

Ο «**κανόνας 30/40**» μας προτείνει ενδεικτικά όρια για βιώσιμο δανεισμό. Σύμφωνα με τον κανόνα αυτό, η δόση του στεγαστικού δανείου δεν πρέπει να υπερβαίνει το 30% του μεικτού εισοδήματος (μηνιαίο εισόδημα πριν την αποκοπή των φόρων). Αν υπάρχει ανάγκη για επιπλέον δάνεια, π.χ. αυτοκινήτου, το σύνολο των δόσεων όλων των δανείων δεν πρέπει να υπερβαίνει το 40% του μεικτού εισοδήματος.

5^η Δραστηριότητα

Είναι σημαντικό εμείς ως καταναλωτές να συγκρίνουμε το κόστος των υπηρεσιών που προσφέρουν οι τράπεζες σε σχέση με προϊόντα δανεισμού. Για παράδειγμα:

1. Το είδος του επιτοκίου (σταθερό ή κυμαινόμενο). **Σταθερό** είναι το επιτόκιο που παραμένει αμετάβλητο για όλη τη διάρκεια του δανείου ή για ένα προκαθορισμένο χρονικό διάστημα. **Κυμαινόμενο** είναι το επιτόκιο που μεταβάλλεται κατά διαστήματα ανάλογα με την πορεία συγκεκριμένων οικονομικών δεικτών (π.χ. Euribor) με αποτέλεσμα οι δόσεις και οι συνολικοί τόκοι του δανείου να αυξομειώνονται.
2. Τις χρεώσεις που πιθανόν να υπάρχουν για πρόωρη αποπληρωμή του δανείου ή μεταφορά του δανείου σε άλλη τράπεζα. Και τα τέλη για διάφορες συναλλαγές.
3. Σε περίπτωση καθυστέρησης πληρωμής της δόσης του δανείου, πιθανά τέλη που χρεώνονται από την τράπεζα.

1 Να αναφέρετε δύο πηγές δανεισμού.

2 Η οικογένεια Αρτεμίου διαθέτει δύο αυτοκίνητα και τώρα σκέφτεται να προχωρήσει στη σύναψη δανείου, αξίας €35.000 με την τράπεζα για την αγορά και τρίτου αυτοκινήτου.
Τα ετήσια καθαρά έσοδα της οικογένειας είναι €32.400, τα ετήσια έξοδα €30.900 και μηδενικές αποταμιεύσεις.

Να αναφέρετε δύο (2) παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη από την οικογένεια πριν από την αγορά του αυτοκινήτου και τη σύναψη του δανείου.

3 Να αντιστοιχίσετε τους πιο κάτω τύπους δανεισμού με τις ανάγκες.

Ανάγκη

1. Η κυρία Ρούλα θέλει να αγοράσει αυτοκίνητο.
2. Ο Κώστας θα αγοράσει διαμέρισμα.
3. Η Ζήνα χρειάζεται δάνειο για το μεταπτυχιακό της.
4. Ο Κυριάκος θέλει να αγοράσει παπούτσια από το διαδίκτυο.

Τύπος δανεισμού

- α. Στεγαστικό δάνειο
- β. Πιστωτική κάρτα
- γ. Καταναλωτικό δάνειο
- δ. Φοιτητικό δάνειο

Αντιστοίχιση

1.
2.
3.
4.

4 Να σημειώσετε ✓ δίπλα από τις περιπτώσεις στις οποίες ο δανεισμός θα ήταν σωστή απόφαση.

- ☐ Για κάλυψη εξόδων για σπουδές
- ☐ Για έξοδα διακοπών
- ☐ Για αγορά κονσόλας παιχνιδιών

- ☐ Για αγορά πρώτου αυτοκινήτου
- ☐ Για αγορά εξοχικής κατοικίας
- ☐ Για αγορά πρώτης κατοικίας

5

Η Άννα είναι φοιτήτρια μουσικής και διπλωματούχος πιανίστρια με αρκετό ελεύθερο χρόνο. Το πιάνο στο οποίο έμαθε να παίζει βρίσκεται στο πατρικό της σπίτι και χρησιμοποιείται από τα αδέρφια της, γι' αυτό θα ήθελε να αγοράσει ένα καινούργιο πιάνο. Η αξία του πιάνου είναι €3.500 και έχει ήδη αποταμιεύσει €500 εξοικονομώντας €100 κάθε μήνα. Το καινούργιο πιάνο θα μπορεί να το χρησιμοποιεί παραδίδοντας μαθήματα πιάνου σε παιδιά στο σπίτι της. Από τα μαθήματα πιάνου θα κερδίζει €320 κάθε μήνα. Για να εξασφαλίσει το ποσό που χρειάζεται για την αγορά του πιάνου η Άννα έχει τις πιο κάτω επιλογές:

- i. Να συνεχίσει να αποταμιεύει.
- ii. Να δανειστεί τα χρήματα από την οικογένειά της.
- iii. Να πάρει δάνειο από την τράπεζα.

Να αναφέρετε τα θετικά και τα αρνητικά κάθε επιλογής.

i.

Να συνεχίσει να αποταμιεύει.

ii.

Να δανειστεί τα χρήματα από την οικογένειά της.

iii.

Να πάρει δάνειο από την τράπεζα.

6

Να γράψετε δίπλα από κάθε πρόταση **Ορθό** ή **Λάθος**.

		Ορθό ή Λάθος
1.	Η χρεωστική κάρτα είναι δάνειο.	
2.	Όσο μεγαλύτερη είναι η χρονική διάρκεια μιας αποταμίευσης τόσο μεγαλύτερο είναι το καταθετικό επιτόκιο.	
3.	Το καταθετικό επιτόκιο σε μια τράπεζα είναι μικρότερο από το δανειακό επιτόκιο.	
4.	Η «Τράπεζα Κύπρου Λτδ» ανήκει στο κράτος.	
5.	Οι πολίτες δεν μπορούν να έχουν λογαριασμό στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.	
6.	Ο δανεισμός είναι πάντοτε μια λανθασμένη απόφαση.	
7.	Όσο μεγαλύτερη είναι η διάρκεια αποπληρωμής ενός δανείου τόσο μεγαλύτερος θα είναι και ο τόκος που θα πρέπει να πληρώσει ο δανειζόμενος.	
8.	Ο τόκος εκφράζεται σε ποσοστό (%) ενώ το επιτόκιο σε ποσό (€).	
9.	Όλες οι εμπορικές τράπεζες έχουν τα ίδια προϊόντα και τις ίδιες χρεώσεις.	

1

6^η Δραστηριότητα

Οικογένεια Παπαπέτρου

Η οικογένεια Παπαπέτρου έχει δύο παιδιά και ζει σε ενοικιαζόμενο διαμέρισμα. Το ένα παιδί είναι 8 χρονών και το άλλο 4 χρονών. Το συνολικό μηνιαίο εισόδημα των δύο γονέων είναι €4.200.

Η οικογένεια σκέφτεται να αγοράσει ένα σπίτι αξίας €350.000 και έχει ήδη αποταμιεύσει για τον σκοπό αυτό €150.000. Το επιτόκιο είναι 6% και η οικογένεια θα ήθελε να εξοφλήσει το δάνειο στα επόμενα 12 χρόνια.

Λίστα μηνιαίων εξόδων

Υπεραγορά €550

Έξοδα αυτοκινήτου €350

Δίδακτρα €230

Ασφάλιστρα €80

Ενοίκιο €650

Σταθερή Αποταμίευση €400

Διάφορα άλλα έξοδα €400

Να υπολογίσετε:

- τη μηνιαία δόση για το στεγαστικό δάνειο που θα πρέπει να πληρώνει η οικογένεια.
- το σύνολο των τόκων που θα πληρώσει η οικογένεια μέχρι την εξόφληση του δανείου.
- το διαθέσιμο ποσό που θα έχει η οικογένεια μετά την πληρωμή της δόσης του στεγαστικού δανείου και των άλλων εξόδων νοουμένου ότι όταν η οικογένεια αγοράσει το σπίτι δεν θα χρειάζεται να ενοικιάζει το διαμέρισμα.

*Να χρησιμοποιήσετε την ιστοσελίδα

<https://www.creditkarma.com/calculators/mortgage/amortization>

20 δις ευρώ χρωστούν τα κυπριακά νοικοκυριά! ...ενώ οι επαναδιαπραγματεύσεις δανείων παρουσιάζουν άνοδο το 2023 σχεδόν 245%. Οι επαναδιαπραγματεύσεις δανείων (αφορούν επιμηκύνσεις ή διαφοροποίηση άλλων όρων δανείων) γίνονται σε μια προσπάθεια να αποφευχθεί η πιστωτική επιδείνωση μιας δανειακής διευκόλυνσης και η αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Πηγή: <https://www.philenews.com/oikonomia/kypros/article/1465083/20-dis-evro-chrostoun-ta-kipriaka-nikokiria/> 2/5/2024

2

Οικογένεια Αποστόλου

Η οικογένεια Αποστόλου έχει ένα παιδί 15 χρονών και η μητέρα με τον πατέρα εργάζονται με μηναίο καθαρό εισόδημα €2.500 και €1.600 αντίστοιχα.

Η οικογένεια ζει σε ενοικιαζόμενο σπίτι και σκέφτεται να αγοράσει διαμέρισμα αξίας €260.000. Έχει ήδη αποταμιεύσει για τον σκοπό αυτό €60.000.

Το επιτόκιο είναι 6% και η οικογένεια θα ήθελε να εξοφλήσει το δάνειο στα επόμενα 25 χρόνια.

Να υπολογίσετε:

- α) τη μηνιαία δόση για το στεγαστικό δάνειο που θα πρέπει να πληρώνει η οικογένεια.
- β) το σύνολο των τόκων που θα πληρώσει η οικογένεια μέχρι την εξόφληση του δανείου.
- γ) αν η οικογένεια μπορεί να πληρώνει τη μηνιαία δόση της νοουμένου ότι τώρα δεν θα χρειάζεται να ενοικιάζει σπίτι.
- δ) κατά πόσο ισχύει ο “κανόνας 30/40” για την οικογένεια Αποστόλου, αν τα μεικτά εισοδήματα της οικογένειας είναι €4.800.

Λίστα μηνιαίων εξόδων

Υπεραγορά €430

Έξοδα αυτοκινήτου €400

Δίδακτρα €350

Ασφάλιστρα €70

Ενοίκιο €500

Σταθερή Αποταμίευση €300

Διάφορα άλλα έξοδα €550

*Να χρησιμοποιήσετε την ιστοσελίδα

<https://www.creditkarma.com/calculators/mortgage/amortization>

5 + 1

Συμβουλές χρηματοοικονομικής διαχείρισης για κάθε νοικοκυριό!

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

Ο λογαριασμός έκτακτης ανάγκης αποβλέπει στο να καλύψει τα έξοδα διαβίωσης για τουλάχιστον τρεις μήνες, έτσι ώστε σε περίπτωση απώλειας εργασίας, από τη μια να μην μείνουμε εκτεθειμένοι, και από την άλλη να έχουμε χρόνο για να αντιδράσουμε αποτελεσματικά.

Στοχεύει επίσης στο να καλύψει έκτακτα έξοδα όπως απρόοπτα έξοδα υγείας, αυτοκινήτου, απαραίτητων οικιακών συσκευών, για παράδειγμα ψυγείο, κ.λπ. Σίγουρα αυτός ο λογαριασμός δεν πρέπει να καλύπτει διακοπές, αγορά νέου αυτοκινήτου, σπουδές και συνταξιοδότηση.

1

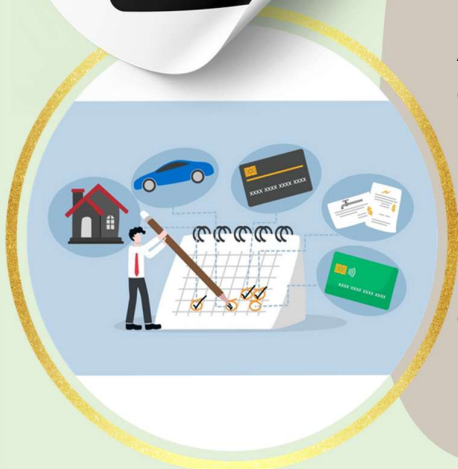
2

ΜΗΝΙΑΙΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

Κάθε ένας από εμάς έχει διάφορα έξοδα κάθε μήνα. Κάποια έξοδα είναι σταθερά και άλλα είναι κυμαινόμενα (μεταβλητά).

Είναι καλό να καταγράφουμε όλα τα μηνιαία μας έξοδα. Αρχικά, ίσως να μας φαίνεται δύσκολο να καταγράφουμε όλα τα έξοδά μας, όμως εάν καταγραφούν μια φορά, τους επόμενους μήνες μπορούμε απλά να τα παρακολουθούμε και εάν χρειαστεί να ενημερώνουμε τον μηνιαίο προγραμματισμό μας.

Συνήθη μηνιαία έξοδα μπορεί να είναι το ενοίκιο, οι δόσεις δανείων, λογαριασμοί όπως τηλέφωνο και ηλεκτρισμός, τα ψώνια από υπεραγορές, καύσιμα, και σε περίπτωση που έχουμε εξαρτώμενα παιδιά, τυχόν δίδακτρα σχολείου, επιπρόσθετα μαθήματα ή άλλες δραστηριότητες.

ΠΡΩΤΑ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

3

Η αποταμίευση χρειάζεται αυτοπειθαρχία και συστηματικότητα.

Αποταμιεύουμε προτού καταναλώσουμε!

Έστω και μία μικρή αποταμίευση θα έχει σημαντική αξία σε βάθος χρόνου, ενώ παράλληλα, θα μας ωθήσει προς την κουλτούρα αποταμίευσης και θα μας βοηθήσει να πετύχουμε τους οικονομικούς μας στόχους (π.χ. αγορά στέγης).

Για νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν μικρότερη χρηματοοικονομική στενότητα, ισχύουν σχεδόν τα ίδια, με μια μικρή ίσως διαφορά. Αφού βάλουμε έστω και λίγα χρήματα στην άκρη και τακτοποιήσουμε τα αναμενόμενα έξοδα του μήνα, θα μπορούμε πιο άνετα να καταναλώσουμε αγαθά που ίσως δεν είναι αναγκαία αλλά τα επιθυμούμε. Για παράδειγμα, πιο εύκολα θα πάμε σε μια συναυλία, ή θα αγοράσουμε ένα καταναλωτικό αγαθό, αν ξέρουμε ότι έχουμε αποταμιεύσει το «φασούλι στο σακούλι μας» και έχουμε διευθετήσει τα μηνιαία μας έξοδα.

Είναι σημαντικό να αποταμιεύουμε τακτικά έστω και ένα μικρό ποσό, διότι με την πάροδο του χρόνου, θα συσσωρευθεί σημαντικό χρηματικό ποσό.

Πρώτα

και μετά

Δύο πολύ χρήσιμες παροιμίες
«Η αρχή είναι το ήμισυ του παντός»

Γι' αυτό η αρχή της προσπάθειάς μας για αποταμίευση πολύ πιθανόν να μας βοηθήσει να πετύχουμε σημαντικούς χρηματοοικονομικούς στόχους.

«Φασούλι – φασούλι γεμίζει το σακούλι»

Είναι σημαντικό να αποταμιεύουμε τακτικά έστω και ένα μικρό ποσό, διότι με την πάροδο του χρόνου, θα συσσωρευθεί σημαντικό χρηματικό ποσό.

ΜΗΝ ΒΑΖΕΤΕ ΟΛΑ ΣΑΣ ΤΑ ΑΥΓΑ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΑΘΙ

4

Σοφή παροιμία!

Ο μέσος Κύπριος έχει τα λίγα του αυγά σε ένα καλάθι.

Αυτό το καλάθι ονομάζεται Κύπρος. Η Κύπρος είναι μια μικρή οικονομική γειτονιά της Ευρώπης και της παγκόσμιας οικονομίας. Η Κυπριακή οικονομία δεν επηρεάζει Ευρωπαϊκές οικονομικές εξελίξεις αλλά επηρεάζεται από αυτές.

Τα προηγούμενα χρόνια λόγω έλλειψης εναλλακτικών επενδυτικών επιλογών, ο μέσος Κύπριος είχε τις αποταμιεύσεις του σε τραπεζικές καταθέσεις και ακίνητα εντός Κύπρου. Ως αποτέλεσμα, όταν επήλθε η κρίση το 2013 που επηρέασε σε μεγάλο βαθμό μόνο την Κύπρο, ως Κύπριοι κληθήκαμε να πληρώσουμε το τίμημα της κυπριακής κρίσης, μέσω της μείωσης της αξίας των ακινήτων, μείωσης της αξίας εισοδημάτων που ήταν συνδεδεμένα με ακίνητα αλλά και με το κούρεμα καταθέσεων σε κάποιο βαθμό.

Σήμερα, προσφέρονται υπηρεσίες από πιστοποιημένους επαγγελματίες του χρηματοοικονομικού κλάδου **για καλύτερη κατανομή των αποταμιεύσεων σε περισσότερα από ένα καλάθια.**

ΔΑΝΕΙΣΤΕΙΤΕ ΜΕ ΜΕΤΡΟ

Ο κανόνας «30/40»

Ο δανεισμός χρειάζεται, σε περιπτώσεις όπως την αγορά αυτοκινήτου ή στέγης (προσοχή: όχι πολυτελούς αυτοκινήτου ή αρχοντικού). Ο κανόνας «30/40» μάς προτείνει κάποια ενδεικτικά όρια για βιώσιμο δανεισμό. Ο κανόνας εξηγεί ότι, η δόση του δανεισμού για στεγαστικό δάνειο δεν πρέπει να υπερβαίνει το 30% του μεικτού μας εισοδήματος.

Αν υπάρχει ανάγκη για επιπλέον δάνεια, όπως για παράδειγμα για αγορά αυτοκινήτου, σπουδές, πιστωτικές κάρτες, λογαριασμούς με όριο ή οποιοδήποτε άλλο δάνειο, δεσμεύει μέρος του μηνιαίου εισοδήματός μας σε αποπληρωμή δόσεων. Ως αποτέλεσμα το σύνολο των δόσεων μας (συμπεριλαμβανομένης και της δόσης του στεγαστικού δανείου) δεν πρέπει να υπερβαίνει το 40% του μεικτού μας εισοδήματος.

Σημειώστε! Τα πιο ακριβά δάνεια που έχουμε ως καταναλωτές είναι συνήθως οι **πιστωτικές κάρτες** και οι λογαριασμοί με όριο.

5

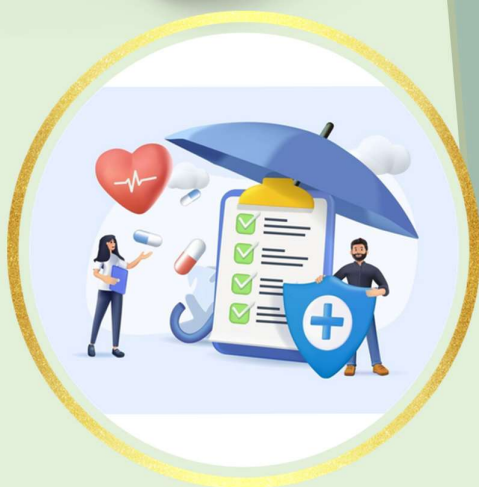
6

ΑΣΦΑΛΙΣΗ

Απρόβλεπτα γεγονότα!

Επειδή δεν είναι όλα προβλέψιμα στον κύκλο της ζωής μας και δεν μπορούμε να ελέγξουμε τα πάντα (π.χ. ατυχήματα ή θάνατοι) είναι απαραίτητο να αγοράσουμε τουλάχιστον μια απλή ασφάλεια ζωής («term life»), ιδιαίτερα αν έχουμε εξαρτώμενους.

Η ασφάλεια ζωής, ενισχύει τόσο τη δική μας χρηματοοικονομική ευημερία όσο και των εξαρτώμενών μας.

Πληροφόρηση σε σχέση με το σύστημα εγγύησης καταθέσεων

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: Το παρόν έγγραφο είναι γραμμένο σε απλή γλώσσα, για να είναι εύκολα κατανοητό στους μαθητές και δεν δεσμεύει, με οποιονδήποτε τρόπο την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου ή το Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων.

Ερώτηση: Έχετε αναρωτηθεί ποτέ τι θα απογίνουν τα χρήματά σας, εάν η τράπεζα στην οποία τα έχετε καταθέσει δεν μπορεί να σας τα επιστρέψει; Ποιες θα ήταν οι συνέπειες για εσάς και την οικογένειά σας;

Απάντηση: Στην Κύπρο, όπως και σε κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λειτουργεί εθνικό σύστημα εγγύησης καταθέσεων, το οποίο προστατεύει σε μεγάλο βαθμό τα χρήματα που είναι κατατεθειμένα σε τράπεζες, που είναι μέλη του.

Τι είναι το Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων (ΣΕΚ); Το ΣΕΚ είναι ένα σύστημα που διασφαλίζει ότι ο καταθέτης μπορεί να ανακτήσει τα χρήματά της κατάθεσής του, σε περίπτωση που η τράπεζα δεν είναι σε θέση να του τα επιστρέψει¹. Το ΣΕΚ καλύπτει μέχρι €100.000, ανά καταθέτη, ανά τράπεζα ανεξαρτήτως νομίσματος στο οποίο τηρείται η κατάθεση και καταβάλλει την αποζημίωση εντός 7 εργάσιμων ημερών. Αυτό σημαίνει ότι αν έχετε κατάθεση στην τράπεζα μέχρι €100.000, τα χρήματά σας είναι ασφαλή!

Ποιοι προστατεύονται από το ΣΕΚ; Προστατεύονται τα φυσικά και νομικά πρόσωπα (εταιρείες) που τηρούν καταθέσεις (π.χ. αποταμιευτικούς λογαριασμούς ή τρεχούμενους) σε τράπεζα μέλος του ΣΕΚ. Σημειώνεται ότι ορισμένες κατηγορίες καταθέσεων (όπως π.χ. καταθέσεις ασφαλιστικών εταιρειών και άλλων θεσμικών επενδυτών, καταθέσεις που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες κ.λπ.) δεν καλύπτονται.

Υπάρχει ανώτατο όριο αποζημίωσης; Ναι, και ανέρχεται στις €100.000 για το σύνολο των καταθέσεων ανά καταθέτη, ανά τράπεζα. Οποιοδήποτε ποσό πέραν των €100.000 ΔΕΝ καλύπτεται από το ΣΕΚ².

Από πού προέρχονται τα κεφάλαια του ΣΕΚ; Τα κεφάλαια του ΣΕΚ προέρχονται, κατά κύριο λόγο, από τις εισφορές που καταβάλλουν σε ένα ειδικό ταμείο οι τράπεζες που είναι μέλη του. Με τον τρόπο αυτό, αποφεύγεται η χρήση δημόσιου χρήματος, άρα δεν επηρεάζονται οι φορολογούμενοι, και ταυτόχρονα ενισχύεται η εμπιστοσύνη στο τραπεζικό σύστημα.

Από πού μπορούμε να αντλήσουμε περισσότερη πληροφόρηση για το ΣΕΚ; Μπορούμε να ανατρέξουμε στην ιστοσελίδα ή τα ενημερωτικά φυλλάδια των τραπεζών ή στην ιστοσελίδα της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου.

¹ Για παράδειγμα, σε περίπτωση που η τράπεζα τεθεί σε εκκαθάριση («πτωχεύσει»)

² Με κάποιες εξαιρέσεις.

Παράδειγμα 1: Τι θα συμβεί εάν ένας καταθέτης έχει όλες τις καταθέσεις του στην ίδια τράπεζα και δεν έχει δάνεια;

Εάν ο Γιάννης έχει δύο καταθέσεις €50.000 και €200.000, συνολικά €250.000 στην ίδια τράπεζα, και αυτή η τράπεζα δεν είναι σε θέση να τις αποπληρώσει³, τότε ο Γιάννης δικαιούται αποζημίωση €100.000 από το ΣΕΚ. Το υπόλοιπο ποσό (€150.000) δεν θα αποζημιωθεί από το ΣΕΚ, καθώς ξεπερνά το ανώτατο όριο.

Παράδειγμα 2: Τι γίνεται όταν υπάρχουν καταθέσεις σε κοινούς λογαριασμούς στην ίδια τράπεζα και δεν υπάρχουν δάνεια;

Αν ο Γιάννης και η Μαρία έχουν κοινή κατάθεση €250.000 και η τράπεζα δεν είναι σε θέση να την αποπληρώσει, η κοινή κατάθεσή τους θα μοιραστεί μεταξύ τους σε ίσα μέρη⁴, δηλαδή €125.000 στον καθένα, οπότε ο καθένας δικαιούται αποζημίωση €100.000 από το ΣΕΚ. Το υπόλοιπο ποσό (€50.000) δεν θα αποζημιωθεί από το ΣΕΚ, καθώς ξεπερνά το ανώτατο όριο.

Παράδειγμα 3: Τι γίνεται όταν ο καταθέτης έχει καταθέσεις σε δύο τράπεζες και δεν έχει δάνεια;

Ας υποθέσουμε ότι ο Γιάννης έχει μια κατάθεση €90.000, στην τράπεζα Χ και μία κατάθεση €160.000 στην τράπεζα Ψ, και οι δύο τράπεζες δεν είναι σε θέση να τις αποπληρώσουν. Σε τέτοια περίπτωση, ο Γιάννης δικαιούται αποζημίωση €90.000 για την κατάθεσή του στην Τράπεζα Χ και €100.000 για την κατάθεσή του στην Τράπεζα Ψ (δηλαδή συνολική αποζημίωση €190.000).

Γενικές παρατηρήσεις/συμπεράσματα με βάση τα πιο πάνω παραδείγματα:

- Όταν οι συνολικές καταθέσεις ενός καταθέτη υπερβαίνουν τις €100.000 και τις διαμοιράσει σε περισσότερες από μία τράπεζες, έτσι ώστε να μην υπερβαίνουν τις €100.000 σε κάθε τράπεζα, δικαιούται υψηλότερο ποσό αποζημίωσης συνολικά (δηλαδή μέχρι €100.000 από την κάθε τράπεζα). Με βάση τα πιο πάνω παραδείγματα, ο Γιάννης δικαιούται συνολική αποζημίωση €190.000 στο παράδειγμα 3, ενώ στο παράδειγμα 1 δικαιούται μόνο €100.000.
- Όταν οι συνολικές καταθέσεις ενός καταθέτη υπερβαίνουν τις €100.000 και προσθέσει συνδικαιούχους στην κατάθεσή του, δικαιούνται συνολικά υψηλότερο ποσό αποζημίωσης. Τονίζεται ότι κάθε συνδικαιούχος της κατάθεσης αποκτά δικαίωμα στα χρήματα της κατάθεσης. Με βάση τα πιο πάνω παραδείγματα, ο Γιάννης και η Μαρία δικαιούνται συνολική αποζημίωση €200.000 στο παράδειγμα 2, ενώ στο παράδειγμα 1 ο Γιάννης δικαιούται μόνος του μόνο €100.000.

Ημερομηνία έκδοσης: 18 Μαρτίου 2025

³ Επειδή για παράδειγμα έχει τεθεί σε εκκαθάριση

⁴ Εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά στη σχετική σύμβαση

Σημειώσεις

[illegible]

Βιβλιογραφία

Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, Πληροφόρηση σε σχέση με το σύστημα εγγύησης καταθέσεων (ΣΕΚ), 18/3/2025

Μιλδώνης, Ανδρέας (2020). *Σημειώσεις Μαθήματος Προσωπικής Χρηματοοικονομικής για Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*. Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Μιλδώνης, Ανδρέας (2022). *Σημειώσεις Μαθήματος Προσωπικής Χρηματοοικονομικής για Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Μιλδώνης, Ανδρέας (2023). «5+1 απλές συμβουλές για καλύτερο έλεγχο των χρηματοοικονομικών σας». Stockwatch. <https://www.stockwatch.com.cy/el/blog/51-aples-simvoyles-ghia-kalytero-elegkhho-ton-khrimatooikonomikwn-sas>

Philenews. (2024, 2 Μαΐου). 20 δις ευρώ χρωστούν τα κυπριακά νοικοκυριά! <https://www.philenews.com/oikonomia/kypros/article/1465083/20-dis-evro-chrostoun-ta-kipriaka-nikokiria/>

Stockwatch. (2023, 22 Νοέμβριος). Νοικοκυριά: Μικρό το ποσοστό αποταμίευσης στην Κύπρο <https://www.stockwatch.com.cy/el/news/noikokiria-mikro-to-pososto-apotamiefsis-stin-kypro>

Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας Κύπρου (2022), Οικονομικά Β΄ Λυκείου, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων, Λευκωσία

Value Invest. (2023, 5 Σεπτεμβρίου). Ο ορισμός του πλούτου: Πότε είναι πραγματικά αρκετός; Value Invest. <https://value-invest.gr/o-orismos-toy-ploytoy-pote-einai-pragm/>